

tajo slovenski, sami spoznavajo, da imajo tudi mi posnemanja vredne izraze in besedne oblike: n. pr. krepki in jasni ker (jer!), ter (te), pred (pre), kakor (kao), okoli (oko), kamen (kam), kdo (ko), sokol (soko), sol (sô), skorja (kora) in več drugih.

Zelo važno je, pri pojasnjevanju besed jemati ozir na etimologijo, ki odkrije otrokom marsikako na videz tujo besedo kot staro znanje, n. pr. dižem iz dvigam, vzdigam, vzdig; metnem (denem, vržem) iz nedovršnika metati.

V obče pa odpirajmo mladini pogled v široko bodočnost: v par desetletjih se bo čital in pisal en jezik od Maribora do Soluna, duševno in kulturno vežoč 12 milijonov krepkih, domoljubnih bratov. Ta zavest nas mora dvigati in držati pokoncu, kadar bi prišle slabe skušnjave! Ugonobimo v sebi vsako malodušnost ter ne dajmo prostora sentimentalnosti, čiš škoda bo tega in onega! Toda nič ne bo škoda, ker mi ne izgubimo ničesar bistvenega, ampak le to, kar mora odložiti vsako rastoče bitje: deček odloži krilce, da obleče hlače, izdere si mlečne zobe, da mu zrastejo novi krepkejši! In takšne mladostne nedostatke imamo tudi mi Slovenci, Srbi in Hrvati. Vsak razmah in vsaka rast zahteva žrtve, kar re doprinese smo dolžni našim potomcem.

Nam učiteljem pa je poverjena vzvišena naloga, da ustvarimo duševne pogoje za našo rast in naš razmah. Lotimo se dela brez naglice in pretiravanja, ampak povsem mirno, a srečno in svobodno, tako polgoma gradčič nerazrušljiv temelj enotni jugoslovanski kulturi!

J. Kovačič.

DRAG. HUMEK:

Udeještvo rokotvorai pouk.

(Dalje.)

Vprašanje o učiteljih, ki bi poučevali v deških ročnih delih je težko, pa se da vsaj za prvo silo rešiti po načemu, ki sem prej govoril o njem. Težje se marsikomu vidi vprašanje, kaj naj bi pravzaprav delali. V tem pogledu so pojmi tako različni in večkrat popolnoma napačni ali celo navadni, da je njih ureditev nujno potrebna.

Trdno se moramo pred vsem tudi v rokotvornem pouku okleniti načela, da učimo za življenje. Otroški vrtec še ni šola, igračkama ni pouk v njega pravem pomenu. Karkoli nameravamo izdelati, bodi namenjeno praktičnemu življenju. Zato tudi ne odobravam v polnem obsegu pisarstva, čeprav mu ne odrekam velike vrednosti za ročno vajo.

Če bi bil birokrat, bi napisal vrsto učnih načrtov za vsakojake šole, in bi ne gledal na njih izvedljivost ali neizvedljivost. Gotovo pa je umestneje, če obravnavamo vsakovrstna dela, ki si lahko vsak iz njih izbere to, kar mu ugaja in kar sodi njega razmeram. Krasna Ladenbauerjeva knjiga »Arbeitskunde«, ki je izšla pri Haaseju v Pragi, in ki bi jo moral poznati vsak učitelj, obravnava rokotvornost v zvezi s posameznimi predmeti. Ker je pa pri nas mišljen rokotvorni pouk kot samostojen predmet, se mi zdi prav, da ga obravnavam z ozirom na snov, ki hočem izdelati iz nje to ali ono, pa bodi da uporabljam papir, lepenko, les, kovino, glino ali karsiboči.

Izdelki iz nanirja in lepenke so najbolj prikladni za prvotne vaje. Tudi je nabava potrebnih snovi in orodja v tem oziru prav lahka. In posebne delavnice ni treba za to delo. Navaden zvezek n. pr. ni bogsigaveči kako težek izdelek, a vendar se pri njega izdelovanju naučimo pravih šivanja, najlagljivega obrezovanja in pri naslovnem listku tudi najpreprostejšega lepljenja. Vsaka šola bi si lahko

dela izdelala vse potrebne zvezke in beležnice, bodisi iz nečrtanega ali tudi črtanega papirja. Prav tako bi si učenci sešili risanke in žepne beležnice.

Od mehkega zvezka do trdih platnic in preveč korak. Če znamo obrezati zvezek, lahko tudi prirezamo primerna kosa leperke, pa ustvarimo mapo za zvezek ali za važne spise, k. jili je v vsaki hiši, in ki se brez mape zamečkajo in porzube. Mapa s papirnato hrbtom ni trezna. Najbolji izdelek bodi torej mapa s platneno hrbtom in trakovi. Ni treba, da bi si imeli uragega knjigovodskega platna. Za silo zauostuje slabo, poskrobljeno bago močre ali crne barve. Na šolah, ki uporabljajo risane deske, naj pripravijo učenci mape za nje, da se ne zmečkajo in zamazajo risbe.

Za prostotno risanje so veliko boljše pisanežni listi nego zvezki, ki se v njih vse do konca mazajo prej izgotovljene risbe. Treba je le, da izdelamo za vsakega učenca pokladek iz trane leperke, krasni listi pritraino nanj s pomočjo otajni oglov.

(Dalje prih.)

Iz Jugoslavije.

— Neljuba pomota se je izvršila glede g. J. Oresčanina in g. Petrovica v zadnji številki nasega lista. Zaradi zadržave vrste v poročilu o t. u. z. skupščini UOJ v Zagrebu je smisel nasega poročila tiskani popolnoma nasprotno od naših izjavljanj. Glasni protesta proti pisavi »Prvata« se mora glasiti sledeče: »Prvata«, ki pišejo v »Prvata« so divji maazaroni, to so oni, ki so za casa mažaronske vlade imeli največji vpliv, a sedaj paradijo vse one — kakor J. Oresčanina, Petrovica i. t. d., ki so vedno obsojali njih početje in ulogo.« Oresčanin je eden prvih učiteljskih borcev med hrvatskim učiteljstvom, ki se bori za nacionalno enotnost, proti separatističnemu učiteljstvu, med vojno je bil kot veleizdajalec od mažaronske vlade preganjan in obsojen na 7 let težke ječe. Hrvatsko učiteljstvo ima celo vrsto enakih mož, ki jih je mažaronska vlada preganjala, kakor: Trbušević, Srnić, Običković, Bukdragović, Buksan, Buklic in dr. Ti so se sedaj postavili na čelo borcev za ujedinjenje, proti separatističnemu stremljenju mažaronskega učiteljstva in te napada »Prvata« in drugi enaki listi. Toliko v potasnilo, k neljubi pomoti, ki jo je zagrešil tiskarski škrtar v zadnji številki. — Enako se mora v uvoznem poročilu pravilno glasiti tudi sledeči stavek: »Preko nezaslišane muke (in ne unike) zaslužjenih bratov pod Italijo gre njih mirnja do Beograda, do Srbstva, do hegemonije, ki se je boje.«

— Nasilje. Pod tem naslovom poročila »Naprejek«: — V Mežicah je učitelj s. Moerderndorfer, naš pristaš, nenadoma predstavljen v Apaško dolino. Ta prestavitve, ki je izzvala veliko ogorčenje med tamošnjim delavstvom, je akt političnega preganjanja od strani klerikalnega prigrjača okr. glavarja Klachla, kateremu je pokrajnska uprava žalibog nasedla. O pasevanju Klachla bomo še obširneje spregovorili, žalostno je, da je človek, ki je v Velikovcu toliko škodoval plebiscitu, še danes mogoč na tako važni postojanki, kakor je mežiška dolina. — V zadevi je poslanec s. Korun vložil na ministra prosvete sledeče vprašanje: — Gospod minister! V Mežicah učiteljuje g. Vinko Moerderndorfer, dober in vesten učitelj, po političnem mišljenju pristaš soc. demokratične stranke. G. Moerderndorfer je dober Slovenec: 1. 1914. je bil kot panslavist preganjan, odlikovan je po

zletni v naši državi z redom in v času plebiscita je zanj s toliko vneemo doleval, da je zato dobil nebroj priznanj. — Ta g. Moerderndorfer je sedaj naenkrat brez vsakega vidnega vzroka iz Mežice prestavljen v Apaško dolino. Obstoji pa utemeljen sum, da se je ta prestavitev izvršila zato, ker je g. Moerderndorfer socialni demokrat in ker kot tak uživa v Mežiški dolini, ki je pretežno socialno demokratična, med delavstvom velik ugled. To pa ne dopade nekaterim tamošnjim mogotcem. — Prestavitve tega učitelja znači politično preganjanje in je udarec v obraz delavstva, ki vidi v njem enega onih, žalibog, redkih učiteljev, ki čutijo z delavstvom. V Mežiški dolini je zavladalo radi te prestavitve veliko razburjenje. — Usojam si Vas, g. minister vprašati: — 1. Zakaj je bil g. Moerderndorfer iz Mežice prestavljen? — 2. Ali ste voljni pristojnemu mestu takoj naročiti, da prekliče to prestavitve?

— Krčevina pri Mariboru. Občinski odbor je imenoval kraljevega namestnika in ministra gospoda Ivana Hribarja, velikega slovenskega rodoljuba gospoda dr. Pavla Turnerja in šolskega ravnatelja v pok. gospoda Mihaela Nerata svojim častnim občanom.

— »Klub učitelja za slobodno vaspitanje«, obrazovan v cilju najenergičnije, legalne, borbe protiv birokratske pedagogike, protiv dogmatizacije pedagoških principov in pasivnog vaspitanja — najjače ističe principe slobode, samoradje in produktivnog rada, pošto su ovi glavni nervi društvenog života. Knjiška, sholastička i apstraktna školaska mudrost, prestala je da zadovoljava brige života, a nov život svojom snajnom rukom naglo naravnjava sve protiprotnosti između rada mozga i fizičkog rada i prebacuje most preko provalije, koja je u toku prošlih vekova društvenog života delila oblast »višeg« — umnog, od oblasti »nižeg« — fizičkog rada. Slobodno vaspitanje sazidaše se na pedagogiji osnovanoj na rezultatima strogo naučne eksperimentalne i socijalne psihologije. Ono ne radi, da dete približi životu prirode. Ovo može mnogima nazvedati paradoksom, ali je dečja duša najbolji regulator svega školskog posla, a vena su ispoljavanja u radu, stvaranju, organizovanju. Bez ikakve namere da cenamo učiteljske snage, nameravamo da početkom 1922. g. pokrenemo časopis »Slobodno Vaspitanje«, u cilju što šire demokratizacije ovih ideja. Detaljniji program časopisa je ovaj: 1. Primena principa slob. vaspitanja u porodici. Biol. i psihol. izučavanje deteta. 2. Dovedi u tesnu vezu školu sa životom o porodici sa školom. Najšire sirovobje radnog principa u osnovnoj školi. Prema ovome sledovanje školskog politič. koja je postavljena na osnovama slobodnog i radnog vaspitanja. 3. Propaganda ideje i praktike školskih vrstova. Dopušene nadpra radova, igara, pesama i dr. 4. Higijena dečjeg doba. 5. Kritičko sledovanje za novostima stručne literature ovog prapca, kao i dečje književnosti u oštite. 6. Metodička uputstva, praktične napomene, o nastavi svih predmeta, kao i o organizaciji nastavnih i nastavnih eksekucija, školskih muzeja, kabineata, radionika, biblioteka, kinematografa, školске dramatisacije; pripravljane preparata, skeleta i dr. 7. Filozofsko i naučno tumačenje svega, što ima veze sa takvim obrazovanjem i vaspitanjem, koje počiva na samostalnosti i produktivnom radu, kao neophodnoj osnovi sveg života. Uzdajuhn se u Vasu ideju i materijalnu potporu našelimo Vam kolegijalno pozdravljem. H. Obavestena o uopisu u klub, prijave ovih koji žele list da primaju i svu korespondenciju, za sada, ukupivati na

privremeno sekretara kluba M. P. Majstoroviha, učitelja. Pošta Mladena-vač — Vlasška. Klub učitelja za »Slobodno vaspitanje«.

— Umrla je dne 20. novembra t. l. v Skalrah pri Velenju gospa Marija Lazar, profesorjeva vdova iz Gorice in mati učiteljice ter nadučiteljve soproge Mare Pokeržnikove iz Skal. Cenjeni rodbini izrekamo naše iskreno sožalje!

Vestnik meščanskih šol.

— Mladinska knjižnica na meščanski šoli. Objavljam zaznamek mladinskih knjig na meščanski šoli, ker hočem knjižničarjem olajšati delo in vzbuditi to, da tudi objavijo svoje. Nastopni zaznamek vsebuje 33 knjig. Pri izboru so mi bili pred očmi sledeči momenti: 1. Knjige pisateljev in pesnikov, ki imajo kot slovenski ime, in posebno knjige pisateljev in pesnikov, ki je o njih življenju in delovanju govoriti v 3. razredu. 2. Knjige z realistično snovjo v lepi obliki. 3. Knjige, ki nas seznanjajo z ostalimi Slovani. Zaznamek: 1. Schreiner-Fink: Zemljepisne in zgodovinske slike za srednje in meščanske šole. 2. Gangl: Zbrani spisi za mladino. I.—VI. 3. Finžgar: Študent kaj bo. 4. Ogrinec: Vojnimir ali poganstvo in krst. 5. Levstik: Martin Krpan z Vrha. 6. Erjavec-Flerč: Fran Levstik: Izbrani spisi za mladino. 7. Bankart: Marko Senjarnin — slovenski Robinson. 8. Golar: Bob za mladi zob. 9. Golar: Prelepa Vasiljica. 10. Trošt: Moja setev. I. II. 11. Trošt: Na rakovo nogo. 12. Flerč: Babica pripoveduje. I. II. 13. Flerč: Iz mladih let. I. II. 14. Erjavec: Domače in tuje živali v podobah. Ptice. 15. Erjavec: Italo brezno. 16. Erjavec-Sajovic: V paravi. 17. Meško: Mladim srcem. I. II. 18. Andrejčkov Jože: Žalost in veselje. 19. Šorli: Bob in Tedi. 20. Fr. J.: Pravljice. 21. Poljanec: Kratka zgodovina slov. naroda. 22. Nemcova: Češka pravljica. I. II. 23. Lah: Dore.

Učiteljski vestnik.

— U Miklavžev večer prirede ljubljanski učiteljski IV. 1. dne 5. decembra ob 4. uri popoldne v učiteljski telovadnici. Zato si dovoljujemo vabiti cenjene starše gg. učitelje(ice), da to prireditev s svojimi malčki posejijo. V ta namen pripravljena darila sprejema šolski sluga omenjenega zavoda do 4. decembra 1921. Prostovoljni prispevki se hvaležno sprejemajo.

— Proti petemu letniku na učiteljskih se je oglasil nekdo v »Slov. Narod« s sledečimi argumenti: K nameravani upeljavi petega letnika na učiteljskih. Iz roditeljskih krogov nam pišejo: Doznavamo, da namerava naša vlada vpletati na naših učiteljskih peti letnik. Do sedaj so se naši učiteljski kandidati in kandidatkinje šolali štiri leta na učiteljskih. Devrtišvi četrti letnik z maturo, so postali učitelji, a sedaj hočejo dodati še peti letnik, češ, da potem bodo imeli kandidati in kandidatkinje pravico posejati univerze. Glede na to si usojamo slavno vlado naprositi, da bi ostalo vse pri starem, to je, da bi se šolali štiri leta. Kdor pa želi posejati, po dovršenem učiteljsku, še univerzo, naj pa obiskuje še peti letnik. Z ozirom na to podpiramo svojo prošnjo z nastopnimi argumenti: 1. Štiriletno šolanje popolnoma zadostuje za ljudsko učiteljstvo; to nam svedoči sedanje delovanje našega učiteljstva. 2. Ubogi roditelji komaj čakajo, da njih otroci dovrše četrti letnik in da jih spravijo h kruhu. Še en letnik več študirati, bi spravilo roditelje v neljub gnotni položaj in marsikdo bi moral nadaljnje šolanje opustiti, kar bi mogoče škodilo učiteljskemu naraščanju, zakaj draginja je velika. 3. Premisliti moramo, da mora

Vse umetnosti so potemtakem istovredne; vsi imajo svoj izvor v našem čuvstvenem življenju. Razlikujejo se edino glede izraževalnih sredstev.

III.

Šolski pouk in šolska odgoja imata namen, harmonično razvijati istotako razum, kakor tudi čuvstvanje. Glavo in pa srce! »Namen vzgoje je, napraviti iz človeka — človeka«. (Komensky). Moderna pedagogika (Reinova) deli šolske predmete v tako znanstvenega in v tako umetniškega značaja. Naša izobrazba bi bila torej pomanjkljiva, če bi se ne oziralo v šolah na obe kategoriji predmetov. Potrebno pa je to osobito v sedanji, tako materialistiški navdahnjeni dobi. S šolskim poukom hočemo povzdigniti tudi moralni nivo ljudstva. In k temu pripomore osobito vzgoja k umetnosti in na podlagi umetnosti. Znano je, da goje Angličji, ta izrazito trgovski narod, v svojih šolah že skozi generacijo sistematično muzikalni pouk. Zanimiv je med drugim

tudi odluk pruskega naučnega ministrstva (z dne 14. avgusta 1919), s katerim se določuje, da se morajo v zrelostnih spričevalih srednjih šol zaznamenovati izredna znanja v umetnostnih predmetih. Živimo torej v dobi, ki bode morala jasno začrtati svoje stališče napram umetnostim in umetniškemu pouku. Od tega bodi zavisen napredek ali pa propad v umetnostih, ali z drugimi besedami: Napredovanje ali nazadovanje v kulturi!

Muzikalna zgodovina nas uči, da je bil napredek naše umetnosti vselej zavisen od nazorov, ki so vladali istočasno o njej. Evo nekaj primerov!

V dobi razcvita grške kulture so zavzemali pevci in muzičari odlična mesta. Pevci so imeli — lki poznejšim filozofem — nalogo, odgojevati ljudstvo ter ga navduševati za umetnost. S propadom grške kulture je spoin tudi propad glasbe. Rimljanom je služila samo še v razveseljevanje ter je bila docela podrejenega pomena. Glasba ni bila več umet-

nost ampak ročnost, katero so proizvajali le sužnji. V tej obliki bi bila propadla docela, ako je ne bi bilo rešilo nastopajoče krščanstvo. Oznanjevalci krščanstva so dosegli mnogo več s petjem, kakor pa z besedo. Znan je pomen pevskega pouka na samostanskih šolah v srednjem veku. Muzika je bila enakovreden predmet z drugimi znanstvenimi strokami. Kantor, učitelj petja, je zavzemal za ravnateljem prvo mesto v učiteljskem zboru. Ko se je predmet začel izročati manj izobraženim laikom, je začel propadati in z njim tudi gojitev muzikalne umetnosti na šolah. V tej dobi se je za to kategorijo učnih predmetov začel uporabljati izraz »ročnost« (spretnost večšina), katere označbe se je držal tudi Pestalozzi, kot otrok svoje dobe. Vsed splošnega omalovaževanja je bilo tudi učno postopanje prav rokodelsko in mehansko. Velik razmah na polju odgoje in pouka proti koncu 19. stoletja je spet začel naglaševati umetniški pouk in

stremljenje, priboriti našim predmetom uglednejše mesto; že v predvojni dobi je to rodilo lepe uspehe. Mnogo so pripomogle k temu strokovne organizacije.

Muzikalni pouk torej ne more zavzemati med šolskimi predmeti drugega stališča, nego vsak drugi umetniški pouk, izvor umetnosti je srce, ne pa roke. Muzika je tonska govorica. Muzičar je torej umetnik, ne pa spretničar. Vsaj bil bi naj!

Istina je sicer, da zavzema spretnost oziroma mehanizem v našem predmetu važno vlogo in to osobito na elementarni stopnji. To je pa tudi n. pr. pri čitanju enako. Elementarno čitanje je istotako mehanskega značaja; temu sledi šele na poznejših stopnjah razumno in konečno estetiško čitanje. Pri muzikalnem oziroma pevskem pouku traja prva doba doba muzikalizma deli časa, ker je apercipcija otežkočena. Učenec mora stajati večje število delnih predstav (akustični ton, tonsko ime, tonsko mesto